

והיה המישור לעקוב, אבשלום אליצור

רביעי 1 למאי, 2019

ש"י געון

Hebrew version of my CV
(with apologies to S. Y. Agnon)

מעשה בעיר אחת שכל אנשיה חכמים מופלגים בחכמתם. יום אחד בא לדור שם חכם קטן אחד שלא היה ידוע לשום איש מהם לפי שלא למד באחד מבתי-המדרשות שעל פיהם נחלקים חכמים מופלגים איש-איש על פי תלמודו ומדעו. מצא להם לחכמי אותה עיר שהם דרים בכפיפה אחת ומתעסקים בדברים על פי חכמותיהם השונות ופרנסתם מצויה בשפע לפי שכבודה וגאוותה של אותה עיר על חכמיה המופלגים ועל מיני חומרים ומכונות שהיו ממצויים לתועלתו ולרווחתו של אדם. היו אפוא חיים ברווחה ונחת, נוסעים מדי שנה לארצות הים לרגל קונגרסין והתועדויות וכותבים חיבורים רבים בז'ורנאלים החשובים בעולם.

וזה החכם הנזכר לא למד כאמור מימיו לימודים של ממש מחמת כל מיני תלאות ופגעים לא-עליכם שידע בימי חייו. לא נשא הדבר חן בעיני חכמי אותה עיר שגרסו שצריך אדם לישוב ולהשתלם בחכמה מן החכמות תיכף משהגיע לפרקו לבל יתאוה לחקור במכוסה ממנו חייו. הפקידו אפוא את אותו חכם קטן לעזור קצת על יד חכם גדול אחד באילו עבודות פחותות וקצבו לו מזונות זעומים ונפנו ממנו לעיסוקיהם ורק לפרקים היו תוהים לפשר הליכותיו הזרות. וביותר היו תמהים על צורת הילוכו שהיתה משונה בעיניהם עד מאוד.

ועל צד האמת היתה צורת הילוכו משונה במקצת לפי שהיה מהלך ורגליו נפנות לצדדים כמי שפוסע על הרים וגבעות וידיו חגות כמי שמרקד לפני הכלה וראשו נוטה מעט באלכסון כמי שמסתכל בבריות מבעד לסדק צר או כמי שנד להם בלבו. היו בני עיר החכמים מורים עליו באצבע קטנה ואומרים זה לזה ראו לו לזה שמהלך בינותינו כברווחן זה שאך בקע מביצתו. שמע החכם הקטן את דבריהם והצטער על זה בלבו וניסה לתקן צורת הילוכו אלא מאי גבר עליו כוח ההרגל והיה חוזר לסורו עוד פעם ועוד פעם עד שקצה נפשו בדבר ואמר המעט דאגות לי בחיי והסיח עניין זה מדעתו.

ישב שם כמה חדשים וקרא הרבה בחיבורים שונים ולמד את לשונם של אותם חכמים מופלגים והקשיב הרבה לשיחם ושיגם עד שאמר בלבו מתי אעשה גם אנוכי לביתי. יגע וחיפש וסוף-סוף מצא לו חכמה משונה אחת לענות בה. אותו חכם קטן כל ימיו מתרחק היה מן הבריות ותחת זאת היה כרוך אחר תינוקות ואחר אנשים שנשתבשה דעתם לא-עליכם. אולם לפי שעוד לא נשא אשה לא היו לו ילדים ולפי שמנהג הבריות לכלוא את חולי-הרוח בבתי-מרפא לא נמצאו לו גם מן הללו די לענות בהם. נזכר בסברא שמצא במשנתו של הגאון מווינא שאמר שכל בני-האדם קצת ילדים הם וקצת משוגעים. גמר אותו חכם קטן בלבו לישוב ולחקור יפה-יפה עניין זה. ישב ולמד והתעמק בטבעם של בני-האדם ובנבכי נפשם דהיינו מה בינם לבין הילדים ובין המשוגעים והיה יושב בכל לילה עד שעת חצות ויותר. משלמד קצת באותה חכמה איך למצוא תקנה למדווי הנפש ונתאוה לנסותה על בני-אדם שמע בת-קול אומרת אסיא אסי חגירתך. הכפיל והשליש אפוא שעות ישיבתו על שולחנו הקטן והיה מתעמק גם בצפונות נפשו שלו ומסיח עם עצמו כפי שמסיח אדם עם מי שפגש בו לראשונה והיה מעלה מחשבותיו על הכתב כאחוז תזזית ואחר כך קראן ונדדעזע מאוד ממה שגילה. אמר בלבו כל ימי חכם הייתי בעיני עצמי ועתה הוראתי לדעת כי עדיין איני אלא חרש שוטה וקטן. ומשהבין דבר זה הטיב יותר לדעת מה בינו עצמו לבין הילדים ובין המשוגעים וראה זה פלא מאותה שעה חש כי בו עצמו נשתייר קצת פחות מן הילד וקצת פחות מן המשוגע וכבר היה מסוגל לבוא גם בין אנשים שאינם כאלה או כאלה. אמר בלבו הלא צדק מרן הגאון ואם באדם יחיד כך הרי באומות שלמות המשופעות בכל מיני מרעין בישין על אחת כמה וכמה. אותה שעה נזכר בעוד חידוש תורה שמצא במשנת האדמו"ר מהייגיט דתניא אין הדת אלא אפיוס להמונים. אמר בלבו הלא גם משמיה דמרן הגאון אמרין כי אין הדת אלא נברוזה קולקטיבית ואם כך אין לי אלא לרדת לשרשי דת אבותי ואטעים לכל בני הדור הקלוקל הזה מעט מאותה רפואה למחלתם הקשה עד שלא יהיו עוד נברוטיים חייו ולא יצטרכו גם לאפיוס רח"ל ולא אכתוב סתם רצפטה אלא חיבור גדול בבחינת עת לעשות להי הפרו תורתך. עם שהוא הולך ומפליג בכתיבת חיבורו החל חוכך בדעתו אנה אני בא עם כל העבודה הזאת. תאמר אראנה לחכמים דמתא הנה חכמת הפסיכואנאליזה משוקצה היא בעיניהם ונמצא אני מוסיף לעג על לעגם ואפילו חס-ושלום מקפח מעט פרנסתי בידי. תאמר אשלח חלקים ממנה לזיורנאל מן הזיורנאלים הרי אינני פרופיסור מן הפרופיסורים ולא דוקטור מן הדוקטורים ועל כן לא ישעו לי. מה אעשה אפוא הוה אומר אפרסמה כולה בספר שלם וכך אביאנה בפני ציבור גדול בכל המקומות אולי תהא לרצון לפני מישוהו. משגמר כך בלבו נפלה עליו שמחה גדולה ושב לעבודתו במשנה כוח וכך היה עוזר בימים על יד החכם הגדול במלאכתו ובלילות היה שוקד על ספרו עד שעה מאוחרת והיה מסתפק בחלקו ואיש לא הטרידו ורק מקצת חכמי אותה עיר היו מספרים עוד בגנותו לפי שראו שהשנים חולפות וזה אינו עושה כמעשיהם ואינו משתלם בחכמה מחכמותיהם וצורת הילוכו עודה משונה כשהיתה דהיינו שהיה מהלך ורגליו נפנות לצדדים כמי שפוסע על הרים וגבעות וידיו חגות כמי שמרקד לפני הכלה וראשו נוטה מעט באלכסון כמי שמסתכל בבריות מבעד לסדק צר או כמי שנד להם בלבו, כפי שביארנו לעיל.

היה הספר הולך וגדל כמאליו וכל מחשבה ומחשבה עפה ודוחקת ומפגעת בו בחכם הקטן ואומרת מהר כתבני עד כי יש והיה אותו חכם קטן מתבהל מפניהן ובורח מעבודתו אולם המחשבות היו מרדפות אחריו ואונסות אותו לשוב אל שולחנו ויוצאות במחול סביבו וקוראות משכנו אחריו ונרוצה ומתכנסות כמאליהן אל תוך הכתב והולך ונכתב. אמר החכם הקטן בלבו אלך עתה אצל חכמי אגודת הפסיכואנאליסטים ואראה להם את הילד הזה בוודאי ישמחו לסייעני בעצה. לא נשתהו הללו והעמידוהו על טעותו. הפרופיסורית רות קפה הודיעתהו שנברוטיקן הוא, והוסיפה הפרופיסורית אליענה לוי-שמוטי שגם עוכר-ישראל הוא, והדוקטור דג תם-דור דחהו בשה"י פה"י עד שנתכעס אותו חכם קטן ויצא ודרש. אל תקרי אגודת הפסיכואנאליסטים אלא אגודת הפסיכו-אנאליים והפסיכו-ליסטים. מאותה שעה קיבל על עצמו להוקיר רגליו ממקומותיהם כדי שלא יגיע עוד לכלל ביטול תורה.

ברם ריווח והצלה עמדו לו ממקום אחר וכך היה המעשה. חכם גדול אחד נודע לתהילה, הלא הוא הפרופיסור שלמה גיורא שוהם שליטי"א מן האוניברסיטה הגדולה אשר בק"ק תל-הביב, נהנה עד התעלות הנפש מחידושי תורתו של אותו חכם קטן ועשאו לתלמידו המובהק והיה מזמינו לבוא אליו בכל עת ולדרוש עמו בתורתו. דא עקא שלאותו מלומד נודעה תאוה משונה להודיע קבל עולם את טוב-לבו ואת כפיות-טובתם של תלמידיו וכל אימת שהיה משיח עם החכם הקטן היה אומר לו אמנם חכמה גדולה יש בך אבל שבע תועבות בלבך. יודע אני בך כי לעתיד לבוא לכשאזקין וישכחו בני הדור הנמבזה הזה את גאונותי אשר אין משלה בתכל כולה וישליכוני למושב הזקנים תבוא לשם ותמצאני שנס ליחי ותחבו לי באותו מקום מה שקורין קטטר וכל כך לב רשע יש לך עד שתמשוך לי את הקטטר החוצה אחרי כל הטובות והחסדים הרבים שגמלתי עמך. היה החכם הקטן מזדעזע בכל פעם למשמע דברים אלה ושואל בחיל וברתת רבנו מה לך שאתה מדבר כך והוא בשלו לא כי משוך תמשוך לי. יום אחד השגיח בו החכם הקטן שהוא דורש שוב במעשה הקטטר ועיניו נוצצות במין ברק שלא מעלמא הדין כדרכם של בעלי תאוות נלוזות. אמר בלבו נראה אם למדתי משהו מתורת רבותינו מווינא. אמר לו לפרופיסור שוהם ומה כסבור אתה שרק אמשוך לך את הקטטר? לא זו בלבד אלא שאדרוך ואקפץ עליו עד שתתפקע שלפוחיתך. נזדרחו פניו של הפרופיסור שוהם והחל מצווח ככרוכיא מה אמרתי לך? מה אמרתי לך? כל כך לב רשע יש לך ואף על פי כן אני אוהב אותך. כיוון שכך אמר לו החכם הקטן אם רק אדרוך ואקפץ על קטטרך לא יהא זה עונש מספיק על כל הטובות והחסדים שגמלתי לי ברוב חסדך. אלא אמור מעתה שגם אעשה לך איזה קשר קטן באותו קטטר על מנת שיתתמו נקיבך גם אחרי שאלך מאותו מושב זקנים. הניח הפרופיסור שוהם את ידו על כרסו ונתן קולו בצחוק כדבע עד שכמעט נתבקעו בני מעיו והיה מהלך בפרוזדורי אוניברסיטת תל-הביב וקורא שמעו שמעו מה אמר לי הנחש הפרסי הלזה. מאותו יום נקשרה נפשו בנפש החכם הקטן ולא זז משם עד שמסר לו את מפתח משרדו ועשאו מנוי על ספריית האוניברסיטה כדין פרופיסורים ותיקים ועוד הרעיוף עליו שאר חסדים וטובות הנאה ובלבד שיספר לו מה עוד יעשה לקטטרו בבוא היום. אמר החכם הקטן לנפשו בוא וראה כמה גדולים מעשיו של הקדוש ברוך-הוא שעל כל בריה משונה שברא הוא בורא כנגדה בריה משונה הימנה שעל ידי כך יהיו הבריות מתפרנסין זה מזה.

מעט-מעט החלו אנשים בעלי נשמה יתירה מבני עיר החכמים דבקים בו ללמוד תורה עמו ולבקש עצתו ברפואת הנפש והיה החכם הקטן משתבח בלבו על שנתברך בסטרא-אחרא כזאת של אנשי שיעור קומה. וביותר נשא חן בעיני חכמה אחת, הלא היא העלמה ורדה לבית פרידמן שתח"י, שהנאה יתירה היתה לה לראותו אוכל מתבשיליה שהיה טעמם אחד מששים-גן-עדן והיתה משגחת על בן טיפוחיה לבל יתיש חלילה כוחו בלימודו. בינתיים גם יצא מקצת שמעו מחוץ לעירו. פגש יום אחד באישה זקנה צדקת אחת שהייתה אלמנה לא-עליכם וקצבה לו מזונות לכמה שנים ולמן אותו היום היו בני עיר החכמים שומעים לפעמים את החכם הקטן אומר לנפשו זה מכבר לא הלכתי לבקר אצל אלמנתי שתחיה או שהיו בני הסטרא-אחרא שלו שואלים אותו רבנו מה שלום אלמנתך שתחיה. והיו השומעים נדים בלבם לחכם קטן זה שאפילו בעיני עצמו מוחזק הוא בר-מינן.

פעם אחת ישב אותו חכם קטן עם אחד מן הסטרא-אחרא שלו, המתמטיקן המצוין דניאל אלפאי אשר נודע אז בשם דניאל הצרפתי, והסבו באחד מבתי הקפה של עיר החכמים ושתו מן האספרסו של האשה החשובה מרת יולנדה. השגיח דניאל בחברו שהוא שקוע בהרהורים ושאלו על מה הוא חושב. סח לו החכם הקטן על אחד מילידי עיר החכמים הלא הוא הדוקטור גירק שהוריו היו מגדולי עיר החכמים ושהיה מקנתר את החכם על צורת הילוכו. מלכתחילה סבור היה החכם הקטן שחפץ הלה להיות ידיו וקיבלו בסבר פנים יפות אולם משנתחור לו כי אין הדוקטור גירק רוצה בדידותו אלא בדבר אחר ביקש להשתמט ממנו מבלי להלבין פניו. כילה החכם הקטן לספר לחברו על המעשה ואמר קשים גירקים לישראל כספחת. ביקש דניאל לפייסו ואמר אמש אמרה לי גם אהובתי סילביא מה לו לחברך זה שהוא מהלך ורגליו נפונות לצדדים כמי שפוסע על הרים וגבעות וידיו חגות כמי שמרקד לפני הכלה וראשו נוטה מעט באלכסון כמי שמסתכל בבריות מבעד לסדק צר או כמי שנד להם בלבו, ואמרתי לה יבוא יום והרבה יהלכו כמותו שכן תדעי לך: יש משנה הילוכו מפני הבריות ויש שהבריות משנים הילוכן מפניו. נכנסו הדברים בלבו של אותו חכם קטן ונשאו חן באזניו. שחק וחזר עליהם: יש משנה הילוכו מפני הבריות ויש שהבריות משנים הילוכן מפניו.

עברו כמה שנים וסוף-סוף השלים אותו חכם קטן את חיבורו הגדול. באו אליו בחלום הלילה שני הגאונים מרן בעל ה"טוטם וטאבו" זצ"ל והאדמו"ר בעל ה"קפיטאלי" זי"ע ואמרו לו: תדע שבמרום יש לנו ממך נחת. אמר החכם הקטן בלבו הגיעה השעה שיכתוב איזה חכם גדול הסכמה לספרי. הלך אצל הפרופיסור שלמה גיורא שוהם ומצאו יושב ודורש בחברת תלמידיו ומעריצותיו ומלחכי פנכתו. השגיח בו הפרופיסור שוהם מרחוק וצווח בלשון הישמעאלים תעאל יא מלעון. וזאת לדעת כי לפנים נפל האיש בשבי לגיון הירדנים וישב שם ימים רבים ומאז דבקו בו מקצת הליכותיהם. קרב אליו החכם הקטן ואמר אף הוא באותה לשון מרחבא יא מועלם. אמר הפרופיסור שוהם לתלמידיו צאו וראו כמה גדולות מידותי שאני מיטיב עם שודד-האלמנות הזה. פתח וסיפר להם את מעשה הקטטר לעתיד לבוא. המתין החכם הקטן עד שיכלה דבריו וכחכח בגרונו ואמר שמעני רבנו זה עתה עלתה על דעתי שאולי לא די בכך שאקשור את קטטרך אלא ראוי להפוך את פעולתו דהיינו תחת שיוציא נוזלים מגופך אחרו לאיזה ברז שימלא אותך מים עד שתתפקע מהידירקון הבטן כדכתיב על כן המו מעי לו. החל הפרופיסור שוהם גועה בצחוק כדבע עד שנזדעזעה האדמה ת"י ק פרסה על ת"י ק פרסה. נסתכל בו החכם הקטן והחליק ידו על סנטרו ואמר אם יכניס הקטטר נוזלים או יוציאם מאי נפקא מינה. שמא אחרו גם לאיזה שטקר שבקיר עד שייצאו ניצוצות חשמל מאוזניך לקיים מה שנאמר התורה היא אור ללומדיה. באותה שעה ניטל כוח הדיבר מן הפרופיסור שוהם והיה משתנק בצחוקו ומטפח בידו על מסעד כסאו ומזיל רירו על זקנו עד שכמעט פרחו נשמתם של תלמידיו מפחד. מששבה אליו רוחו מיהר ונטל גיליון נייר וכתב לספרו של החכם הקטן הסכמה מלאת דברי שבח והלל עד שאפילו הנייר הפך צבעו ארגמן. נטלו החכם הקטן והניחו בכיס מעילו ומיהר להסתלק משם ובלכתו עוד שמע את הפרופיסור שוהם מבאר לתלמידיו כי מימות משה ועד היום לא קם עוד בישראל איש ענו ומושלם במעלות כמוהו שרחמיו על כל היצורים ואפילו על חכם קטן כזה שלא תואר לו ואפילו לא תעודת בברות.

אמר החכם הקטן עתה בוודאי ימצאו קופצים לספרי. החל מכתת רגליו מבית הוצאה אחד למשנהו ולא מצא אכסניא לספרו לפי שהיה כל מו"ל חושש להו"ל חיבור עב-כרס של בן בלי שם. נמלך ושלח את חיבורו אל מי שהיה ראש אגודת הפסיכואנאליסטים הלא הוא הפרופיסור ראלף גורנישט הנודע מקי"ק ירושלים תובב"א ואחרי קצת זמן קם ונסע אליו. שאל לדעתו על חיבורו. השיבו הפרופיסור גורנישט בשאלה מה ראה לעסוק בתחלואי אומות שלמות מבלי שקנה לו סמיכה לרפא אפילו איש אחד ואין הוא פרופיסור ואפילו לא דוקטור. השיב לו החכם הקטן כי הסתכל יפה-יפה באורחם ורבעם של פרופיסורים ודוקטורים ומתוך כך הבין דבר גדול. שאל הפרופיסור גורנישט מהו. אמר לו החכם הקטן מצאתי שאין בין סטודנט קטן לבין איש-מדע גדול אלא זה שהראשון נוטל לו שאלה קטנה ויושב על מדוכתה וכותב עליה חיבור קטן ונוטלו ומביאו אל האחרון ואם עלו הדברים יפה הרי שיש לפני איש-המדע הגדול הרבה עבודות קטנות של סטודנטים קטנים העוסקות בעניינים קטנים. רצונו למצוא חידוש גדול אין לו אלא לרדת לסוף עמודיהן האחרונים של העבודות הקטנות ומתוך כלל מסקנותיהן הקטנות הוא בונה בניין-אב גדול. נמלכתי אפוא בדעתי ולא נעשיתי סטודנט קטן אחד ולא נטלתי לי שאלה קטנה אחת ולא כתבתי עליה חיבור קטן אחד ולא חיכיתי עד שאיעשה איש-מדע גדול אלא הלכתי תיכף אצל העבודות הגדולות וירדתי לסוף עמודיהן האחרונים ובניתי לי עליהן בניין-אב גדול עד שהייתי בעיני עצמי כפרופיסור לכל דבר ומשתבח הייתי בלבי על שנתברכתי בסטודנטים מעולים שהם עצמם פרופיסורים והעושים למעני ספרים הרבה. השגיח החכם הקטן

בפרופיסור גורנישט שהוא מציץ בו במבט משונה במקצת כמי שחש במעיו. אמר בלבו שמא יש לו חס-ושלום איזה חמרמרות באיצטומכא שלו ומה לי מעכבו בהגיגי על סדרי-עולם בשעה שהוא צריך אולי לבלוע מעט ריצנוס. חזר ושאלו מה דעתו על הספר. אמר לו הפרופיסור גורנישט ניכר בו במר שלא הוכשר באחד מבתי-אולפנא שלנו לפי שחסר הוא מה שקורין אינסייט. הצטער החכם הקטן ושאל משמע סבור כבודו שאין חיבורי שוה מאומה? נתן בו הפרופיסור גורנישט את עינו ושתק שעה ארוכה. נבוכ החכם הקטן ונשתתק אף הוא ועדיין היה הפרופיסור גורנישט מביט בו ושותק. נפלה על החכם הקטן אימה מחמת אותה שתיקה ומתוך כך בא לכלל תרעומת על עצמו. המבלי אין גורנישטין במקומותינו שאני מטריח עצמי עד הנה לשמוע אל שתיקתו של חכם-ייחשב זה. נטל מעילו וברח משם והיתה שתיקתו של הפרופיסור גורנישט מרדפת אחריו במורד הרחוב כאומרת אי לך חכם קטן שמהלך ורגליו נפנות לצדדים כמי שפוסע על הרים וגבעות וידיו חגות כמי שמרקד לפני הכלה וראשו נוטה מעט באלכסון כמי שמסתכל בבריות מבעד לסדק צר או כמי שנד להם בלבו. גור לך מפני הגורנישט, גור!

מששב לעירו כבר בא החורף וגשם היה יורד על הארץ. נסתגר בקיסונו והיה מתדיין בינו לבין עצמו. אמר לעצמו כך יאה לך על שביטלת מלימודך ולא קיימת את מצוות חכמינו אל תתודע לרשות. אם אין רוצים בספר גם זו לטובה. אשב פה עוד ימים אחדים ואתקנו וארחיבו ואגיהו עד שאמצא בית הוצאה ובינתיים גם אכתוב עוד ספר אחד ואולי עוד כמה ספרים. כל אותו חורף היה יושב ועמל כפליים ממה שעמל עד אז ויש רגלים לסברא כי באותם ימים נשתבשה מעט דעתו לא-עליכם שכן שמעתי אומרים שכתב עוד ספר אחד בשפת הנכרים ימ"ש על אותם הבליים שקורין בלע"ז פאראפסיכולוגיה דהיינו חישת עצמים מחוץ לאמצעות החושים וידיעת העתיד מבעוד מועד וכיוצא באלה מדרשי לצים.

אחר הדברים האלה קם אחד מן הסטרא-אחרא של החכם הקטן, הלא הוא הדוקטור שמחה בהירי שנודע בשם רבי שמחה החוזה, ונסע לו לארצות הים. פגש שם כמה מחכמי תורת הנסתר. אמר להם ר' שמחה: תמהני עליכם שאתם מכלים ממונכם על כל מיני קוביוסטוסים ומפריחי-יונים ואינכם משגיחים בתיאורטיקן דגול שמעבר לים העומד לזעזע את היכלי עולם המדע בחיבורו החדש. כבשו אותם גויים את פניהם בקרקע מפניו. שבו ר' שמחה ארצה ובישר לחכם הקטן שהוחלט לשלם לו כמה אלפי כסף למינינם דמי-מחיה כדי שיוכל לכתוב את ספריו בהשקט ובטח ועשו שניהם יום-טוב.

לבסוף מצא החכם הקטן בית הוצאה שהסכים להוציא את ספרו הראשון אם רק ימציא להם סכום כסף גדול. מנה את כספו ומצא שהוא חסר הרבה מאותו שיעור. אותה שעה בא אליו אחד מתלמידיו ירון מאיר ומצאו שהוא מתעצב אל לבו. אמר לו מה לך? סח לו את המעשה. אמר לו הבחור שוטה שבעולם הרי אני חסר ממון ומה לך מצטער. איני זז מכאן עד שתעשה אותי שותף שלך בספר זה, שאם אני קראתי ונהיית הימנו הגאה מרובה דין הוא שייהנו בו גם אחרים.

נענה לו החכם הקטן ועשאו שותף. אולם לא עברו ימים מועטים ונתברר לו כי הגברת ריעית גביש אינה מוציאה-לאור אלא מוציאה-לחושך ואין בכונתה לקיים מה שהסכימו. עמד החכם הקטן ועשה לה כמה מעשים שהשתיקה יפה להם עד שנתבהלה אותה עלובה והחזירה לו מירב כספו. באו אליו הבחור-הזעצר משה יוחנן ואחיו יעקב ואמרו לו הנה גליונות הדפוס מוכנים והנה כספך מושב לך באמתחתך ואנו מה יהיה עלינו? אמר להם החכם הקטן רצונכם נהיה אני ואתם יחד מו"לים על ספרי ואולי יתמזל מזלנו ונציל לפחות את כספי הקרן? אמרו לו האחים כן תעשה כאשר דיברת. שמח על זה החכם הקטן והוציא את כספו והוסיף עליו את כספו של ירון מאיר נ"י ואת נדבת אלמנתו, ונימו"ל.

בינתיים היה עמל על חיבוריו האחרים ומחמת תלאותיו באותם ימים עזב את שגיונותיו הראשונים ונתפס למחשבה משונה כפליים. אמר לנפשו כל עבודתו של איש-מדע אינה אלא הסברת המורכב על פי יסודותיו וכך עשיתי בספרי הראשון שהראיתי איך ילדויותיהן ושגעונויותיהן של אומות שלמות מתחווים מתוך הבנת הילד והמשוגע היחיד. עכשיו משרדתי אל יסודות הפסיכולוגיה ומצאתי שלענ"ד אין חידות הנפש מתבארות עד תומן על יסוד תופעות עולם החי והדומם אין לי תקנה אלא שאהיה לא רק פסיכואנאליטיקן כי אם גם פיסיקן. החל מאותו יום מלמד את עצמו גם את חכמת הפיסיקה עד שחישב שולחנו הקטן לכרוע תחת משאת הספרים אשר עליו. חקר ומצא שהיתה מחלוקת גדולה בין שני המאורות הגדולים של המדע הזה, חד אמר אין השתנות ואין מעבר הכל אשליה של שינוי הוא, וחד אמר אין מציאות ואין עולם הכל רשמי-חוששים הם. ועוד מצא מאורות קטנים יותר שאמרו דברים תמוהים מאלה כאותו מלומד שדרש את מציאותם של חתולים חיים-ומתים כאחד או בר-פלוגתו שגרס כי הבריאה נחלקת בכל רגע לאינספור בריאות נפרדות על יושביהן. השתומם אותו חכם קטן ונכנס אצל חכמי הפיסיקה שבעיר החכמים לשאול לדעתם. אמרו לו החכמים המופלגים חיישין לראשנו אם נכניסו בין ענקים אלה ולכן הדרנו עצמנו מכל שאלות שיש בהן קורטוב של פילוסופיה וגדרנו עצמנו לענייני תכלס בלבד כמנהג שאר אנשי עירנו המהוללה. אמר החכם הקטן בלבו הנה מצאתי בספרים אלה יותר שגעונות ממספר כל המשוגעים שראיתי בימי חיי ואם כן מה לי חושש מלומר את אשר על לבי. עמד ותיקן תורה אחת שעלתה בשגעונה על כל השיטות הקודמות רח"ל ולא נתקרה עליו דעתו עד שכתב את תורתו בקונטרס מיוחד ונטל את קונטרסו והיה מהלך בפרוזודורי אוניברסיטת תל-הביב ורגליו נפנות לצדדים כמי שפוסע על הרים וגבעות וידיו חגות כמי שמרקד לפני הכלה וראשו נוטה מעט באלכסון כמי שמסתכל בבריות מבעד לסדק צר או כמי שנד להם בלבו והיה קורא בפרוזודורים בקול גדול מנא מנא תקל ופרסי. שמעו חכמי הפיסיקה ובאו לשמוע מה בפיו. נתן להם את קונטרסו שיקראו בו וראה זה פלא נמצא פיסיקן דגול, הפרופיסור לורנס הורביץ בעל תורת שני הזמנים, שנקשר לבו לאהבה את החכם הקטן ולא זז משם עד שמסר לו גם הוא את מפתח משרדו והזמינו לבוא ולכתוב עמו מאמר גדול על טבע הזמן לזיורנאל נודע בעולם. מאותו יום היה החכם הקטן פוקד גם את המחלקה לפיסיקה שבאותה אוניברסיטה יחד עם הסטרא-אחרא שלו והיו דורשים שם מיני דרשות שתחשכנה האוזניים לשמען: מה החלל אינו מבדיל בין ימין ושמאל ובין פנים ואחור, כך גם הזמן הבראשיתי אינו מבדיל בין מוקדם ומאוחר, שמע-מיניה שגם סדרי ראשית ואחרית אינם מוחלטים ולפיכך אף העבר אינו מוחלט אלא בר-שינוי הוא. ולא נמשך כאן במה שהעלה אותו חכם קטן בפלוליו אלה לבל תיעצב רוחו של הקורא הנעים.

שמע על כך ירון מאיר נ"י ובא לדבר על לבו. אמר לו לא די לך שכולם מלעיגים עלינו שאנו מחזיקים בידיעת העתיד עכשיו אתה בא גם לשנות את העבר? אמר לו החכם הקטן אם לא אתמול אימתי? אמר לו אם כך נמצא אתה מערער על ידיעתנו את מציאות הנמצאים וסופך שתעשה את כולנו לחוכא ואיטולולא. לבש החכם הקטן עוז ורקע ברגלו וצווח ואף על פי כן שנה ישונה. השגיח בו הבחור שעניו בווערות באש זרה, נתאנח ואמר וי שככה עלתה לו ולנו. אמר לו לפחות המצא את הקונטרס למורי הפרופיסור גדעון כרמי שיצקתי מים על ידיו באוניברסיטה ומאז הלך לארץ עם-ריקא ונעשה שם ריש-מתיבתא לחכמים מופלגים שבמופלגים ונראה מה יאמר על תורתך. אמר החכם הקטן אם לא יועיל לא יזיק ושלח לאיש את קונטרסו.

בתוך כך בא אליו השליח מבית הבחור-הזעצר: מזל טוב, הרי ספרך הראשון לפניך.

זה אך יצא ויצא אחיו הקטן של החכם בא מן הפוסטה ומכתב בידו מארץ עם-ריקא: אותו ריש-מתיבתא מזמינו יחד עם עשרים אנשי-מדע מהמופלגים שבמופלגים להרצות על חידושי רח"ל וגם כסף-משנה הוא מעניק לו לצרכי כיסו ולא נתקרה דעתו עד שהשליש לידיו אלף ירוקים למינינם למפרע.

הקיצור, לא יצאו ימים מועטים וספרו של אותו חכם נתפרסם ברבים ונמכר בריוח גדול ויצא שמעו בארץ על גבי ההטל-ביזיון והרע-דיו ושאר כלי הקיטשורת והיה המון העם צמא לשמוע את דבריו ובכל מקום שם הוא מגיע ללמד נקהלים אנשים מרחוק לשמוע תורה מפיו. קם הזקן שבעיר החכמים הוא הפרופיסור שניאור ליפסון ע"ה ומינה את החכם להיות יועצו. שלחו פרנסי העיר לליפסון לאמור אם נמנה בעירנו חכמים שלא למדו כסדרם אנה אנו באים? אמר להם הרי אני כבן שבעים וחמש שנה ורק פעם אחת חשקה נפשי ביועץ. להווי ידוע לכם שאם יעלה הרצון מלפני לעשות כן גם בשבעים וחמש השנים הבאות עלינו לטובה אזי אמנה לי עוד יועץ אחד. נקשרה נפש השניים באהבה גדולה זה בזה עד שכתב החכם עוד ספר שיצא שמעו בארץ והקדישו למורו. מכאן ואילך היו חידושי של אותו חכם מתפרסמים בחשובים בספרים וגירנאליים שבעולם. כיוון שנודע שמו ברבים החלו עלמות חן סובבות אותו ואומרות אשה אל רעותה היכן היה זה מתחבא מפנינו עד היום. והגדילה לעשות אשת-החיל מירה אציל שתחיה שהלכה אצל פיסיקן אחד יקיר מאוד שתמיד היה החכם מעריצו מרחוק ואמרה לו מה שאמרה. קרא האיש היקיר לחכם ואמר לו מעתה נהיה אני ופרופיסור הורביץ מוריך עד שתיעשה דוקטור כדון חכמים מן הישוב. עמדו שניהם ובירכוהו והפרופיסור הורביץ הושיט לו ידו ואמר לו בלשון יורדי-הים וולקאם אבורד ולא יכול החכם לענות להם מחמת שנעמדו המלים בגרונו.

ישב החכם והתעמק בפרד"סה של תורת הקוונטים ונדר בלבו לעבור בארבעים ותשעה שיעוריה עד שיגיע אל מפתח הבלימה. יום אחד פגש בפיסיקן לב ויידמן ושאלו מה דינה של פצצה שלא פגע בה שום דבר. הציץ בו ויידמן בעקימת חוטם כאומר לא לחינם אומרים עליך שבריה משונה אתה והליכותך משונות והנה עכשיו גם שואל אתה שאלות של לא כלום. אמר לו החכם רצונך שאראה לך איך השום-דבר הקוונטי שונה מהשום-דבר הקלאסי ושמתוך הפרש זה יכול בעל בית-חרושת לכלי-משחית להרוויח דמים הרבה? אמר לו הן. ישבו וחישבו את שיעור פעולתו של אותו שום-דבר ונתפרסם דבר חקירתם ועורר רעש גדול בעולם המדע ומני אז אומרים חכמי הפיסיקה אל תזלזל בשום דבר שסופו מוציא דברים הרבה.

נמנו ראשי בית-המדרש הגדול שבעיר החכמים וקראוהו ללמד אצלם. הלך לבית-המדרש ומצא שנקהלו בו תלמידי-חכמים עד אפס מקום. אמר להם אם תשובות לשאלותיכם מבקשים אתם אף אני איני יודע אלא מקצתן. שמא רצונכם שאלמד אתכם כיצד לשאול ומתוך כך אפשר ותמצאו כמה תשובות? אמרו לו הן. עמד והחל מלמד על החלוק ועל המוקשה ועל הנותר בצריך-עיון ושומעיו עונים כנגדו בקושיותיהם ופליאותיהם והיה כל איש מנסה לתרץ את קושיית חברו ומביא תימוכין ופירכות מקרוב ומרחוק עד שנתמלא בית-המדרש רעש והמולה. מקץ כמה חודשים זכו כמה מן התלמידים לחדש חידושי תורה בתחומי מדעיהם והכריזו ברבים כי מאת החכם הייתה זאת כי משיעוריו למדו איך לשאול. ויהי העם אשר אתו הולך רב ורבים מצעירי הארץ מסתפחים על הסטרא-אחרא שלו. פגש בו פעם אברך ושמו שחר דולב הי"ו והקשה לפניו קושיא בפיסיקה. עוד החכם מתרץ לו קושייתו עמד הבחור והקשה עליו בבילוגיה. תירץ לו החכם קושייתו וחזר זה והקשה עליו בפסיכולוגיה. תהה החכם על קנקנו ומצא שהיה מוציא ימיו ולילותיו על מכונות פורחות באוויר ועל גלמים חושבים. אמר לו כל ימי מתחבט אני בטבע הזמן ואתה מתמחה בביטול זמןך לריק. רצונך שנשב ונלמד יחד מהו זמן? אמר לו הן. ישבו והגו יחד בספרי אחד המאורות הגדולים היושב במלכות אלביון הרשעה שגרס שהכל צפוי והרשות אינה נתונה. עמדו והחציפו פניהם כנגדו והוכיחו באותות ובמופתים כי מה שאמר על קיצור תולדות הזמן עבר זמנו ובטל קורבנו. יצא שמע חקירתם למרחוק. פגש בו פעם אברך ושמו שחר ארזי הי"ו ומסר לו חיבור שכתב בתורת הרפואה. עוד החכם קורא את החיבור עמד הבחור ונתן לו חיבור שכתב על תורת הקבלה. עוד החכם קורא את החיבור עמד הבחור ונתן לו חיבור שכתב על עגנון. תהה החכם על קנקנו ומצא שנעשה רופא כדי לשמח את לבב אמו הצדקת אבל לבו היה נוטה אחר חכמות חיצוניות. אמר לו כבר היה מעשה בעובר-בטל אחד שלקחתי אל בית מדרשי ועשיתי ממנו אדם הגון עד שנתדקטר כדת וכדין. רצונך שתסתפח גם אתה אל הסטרא-אחרא שלי וייקרא שמכם בישראל שחר הגדול ושחר הקטן? אמר לו הן. עמד החכם ושלחו למלכות רומי ליתן שם שיעור בשמו והיו הגויים שם מתמוגגים למשמע דבריו ואומרים אשרי אלה שקטן שבהם יודע להחיות מתים. מן הון להון החלו קונגרסין קוראים אל אותו חכם להשמיע דברו ולישב ראש בישיבותיהם ועד מעבר לשבעת הימים הרחיק במסעותיו לארץ עם-ריקא ולמלכות אלביון, לגליא ולאשכנז, ליוון ולרומי, להודו ולכוש ולשאר גויי תבל ודרך כוכבו בשמי הפיסיקה והביולוגיה והפסיכולוגיה גם יחד. מני אז הייתה השמחה שורה במעונו של אותו חכם והיו הוא ושחר הגדול ושחר הקטן ושאר בני הסטרא-אחרא שלו עושים חיל בכל מעשיהם ואם לפנים היה עובד מתוך דחקות וצמצום הנה עתה עשה כן בשמחת-לבב וברווחה ונתקיימו בו דברי השיר שלמד מפי אביו בינקותו: כל העוסק בתורה מבפנים תורתו מכרזת עליו מבחוץ.

יום אחד אחר הדברים האלה הלך לו אותו חכם ברחובה של עיר החכמים בצל הברושים ונהנה מזיו הבוקר. נשא עיניו והשגיח בשני אברכים שנודעו בעיר החכמים כעילויים גדולים הלא הם הדוקטור הידרוכסיל והדוקטור קרבוכסיל. קרבו השניים אליו. נתן לו הדוקטור הידרוכסיל שלום והחזיר לו החכם שלום. נתן לו גם הדוקטור קרבוכסיל שלום והחזיר גם לו החכם שלום. אמר הדוקטור הידרוכסיל כל כך הרבה שנים מהלך מר בינותינו ולא היינו מרגישים בו שאיש מדע דגול הוא. הוסיף הדוקטור קרבוכסיל וגם שמענו את שמע תהילתו של מר מפי תלמידיו המרבים לספר בשבחו. נהנה החכם בלבו ואמר נו נו לא צריך להגזים. אמר הדוקטור הידרוכסיל הערב עושה זוגתי שתחיה סעודה קטנה בביתנו ונשמח אם יבואו מר וזוגתו. השתחוה החכם ואמר ברצון נבוא ונפרד מהם לשלום. עם שהלכו ממנו נסתכל לאחוריו וראה לו לדוקטור הידרוכסיל שהוא מהלך ורגליו נפנות לצדדים כמי שפוסע מעל הרים וגבעות ואילו ידיו של הדוקטור קרבוכסיל היו חגות כמי שמרקד לפני הכלה וראשו נוטה מעט באלכסון כמי שמסתכל בבריות מבעד לסדק צר או כמי שנד להם בלבו. תמה החכם על זה ואז נזכר במה שהגיד לו לפני שנים הרבה דניאל הצרפתי: יש משנה הילוכו מפני הבריות ויש שהבריות משנים הילוכן מפניו.

ומשהבין החכם עניין זה צחק מעט, ואחרי שבכה מעט, ואחרי שבכה מעט אמר לנפשו מילא כך דרכו של עולם ובאה רוח הבוקר והיתה מנשבת כנגדו ושלווה גדולה באה לשכון בלבו. אמר אלך לטייל מעט מחוץ לעיר לראות אם כבר פרחו עצי התפוז וזה סוף סיפורנו בחכם קטן אחד שבא לדור בעיר שכל אנשיה חכמים מופלגים בחכמתם. ואתה קורא נעים אם גם אתה מאותם משונים בהליכות וחכמים גדולים מורים עליך באצבע מלעגת סור נא פעם לאותה עיר ותראה מקצת חכמיה שמהלכים ורגליהם נפנות לצדדים כמי שפוסע על הרים וגבעות וידיהם חגות כמי שמרקד לפני הכלה וראשו נוטה מעט באלכסון כמי שמסתכל בבריות מבעד לסדק צר או כמי שנד להם בלבו ותזכור מה שאמר דניאל הצרפתי לחברו: יש משנה הילוכו מפני הבריות ויש שהבריות משנים הילוכן מפניו.